

SKATTENYTT

OFFICIELLT ORGAN FÖR TAXERINGSNÄMNSORDFÖRANDENAS RIKSFÖRBUND
NR 3 1976

Stimulansåtgärder för industriinvesteringar under 1976

Av Göran Atterwall

Inledning

Under år 1975 stimulerades investeringsaktiviteten inom näringslivet på olika sätt. Investeringsfonderna för konjunkturutmätning, som kunnat utnyttjas ända sedan år 1971, släpptes på våren 1975 i praktiken helt fria för både byggnads- och maskininvesteringar i hela landet fram till mars 1976. Genom beslut i februari 1975 bemyndigade regeringen arbetsmarknadsstyrelsen att lämna industriföretag tillstånd att under år 1975 överföra investeringsfondmedel till lagerinvesteringskonto för att stimulera företagen att arbeta på lager. Även de särskilda investeringsfonderna får sedan sommaren 1975 – utan tidsbegränsning – användas till byggnads- och maskininvesteringar. Vidare har de särskilda investeringsfonderna – efter tillstånd av regeringen – också fått utnyttjas för lagerproduktion. Arbetsmiljöfonderna är också öppna – utan tidsbegränsning – för miljöinvesteringar i byggnader och maskiner. Slutligen kan nämnas det lagerstöd som utgår till lagerökning under perioden den 1 juli 1975–30 juni 1976.

I regeringsförklaringen den 15 oktober förra året och i årets finansplan har ytterligare stimulansåtgärder beslutats för år 1976. Åtgärderna kan i korthet karakteriseras så att de syftar till att stärka utvecklingen på arbetsmarknaden, främst inom industrin och inom byggnadssektorn. De består i huvudsak av 3 olika pusselbitar, 1) ett *särskilt 10-procentigt investeringsavdrag* eller – om investeringsavdrag ej kan utnyttjas – ett *särskilt investeringsbidrag* införs för maskinanskaffningar under perioden den 15 oktober 1975–31 december 1976 med leverans senast sistnämnda datum, 2) rätten att använda *konjunkturinvesteringsfonderna* förlängs under år 1976, 3) en ny period för *lagerstöd* införs, omfattande år 1976.

I denna artikel skall jag söka belysa verkningarna av de införda åtgärderna och samtidigt söka utreda några av de problem som både företag och myndigheter kan stöta på vid den praktiska tillämpningen av de föreskrifter som utfärdats i anledning av åtgärderna. Jag bör dock inflika att en hel del saker som jag tar upp kanske inte har renodlat taxeringsmässiga aspekter men kan ändå ha ett visst värde för att beskriva bakgrunden och syftet med åtgärderna.

Investeringsavdrag och investeringsbidrag

I prop. 1975/1976: 61 föreslogs införandet av ett särskilt investeringsavdrag vid den statliga inkomsttaxeringen, motsvarande 10 % av anskaffningskostnaden för investeringar i maskiner och andra inventarier som sker under perioden den 15 oktober 1975– 31 december 1976. För samma slag av inventarier föreslogs dessutom – för de näringsidkare som inte helt kan utnyttja avdraget – alternativt ett statligt skattefritt investeringsbidrag motsvarande 4 % av anskaffningskostnaden. Bidraget kan utgå för högst två beskattningsår under perioden och får ej överstiga 20.000 kr för varje beskattningsår. Bidrag och avdrag skall inte kunna utgå samtidigt. Prop. bifölls med en smärre ändring av riksdagen (Sku 1975/76: 26, SFS 1975: 1147 och 1149).

1976 års investeringsavdrag är utformat efter delvis samma principer som gällde för tidigare investeringsavdrag under åren 1964, 1968 och 1971–1973 (jfr senast SFS 1971: 50, prop. 1971: 11, SkU 1971: 7). Investeringsbidraget, som är en nyhet, skall ses som ett komplement till investeringsavdraget och är avsett att utgå i de fall avdraget inte kan helt utnyttjas.

Om vi först tittar på vilka regler som är gemensamma för investeringsavdrag och investeringsbidrag så är kretsen för vilka som kan erhålla dem exakt densamma, nämligen *fysisk eller juridisk person, som driver rörelse, jordbruk eller skogsbruk*. Vidare gäller samma tillgångsslag, *maskiner och andra döda inventarier avsedda för stadigvarande bruk i verksamheten*. Inventarierna kan antingen ha anskaffats från utomstående eller tillverkats av näringsidkaren själv. *Anskaffningsperioden* är densamma, den 15 oktober 1975–den 31 december 1976. *Undantagna från avdrag resp bidrag* är 1) korttidsinventarier, d v s inventarier med en beräknad varaktighetstid under 3 år, 2) begagnade inventarier, 3) personbilar som icke används i yrkesmässig trafik eller uthyrningsrörelse, 4) inventarier som den skattskyldige tillverkar själv om tillverkningen påbörjats före den 15 oktober 1975, 5) inventarier som har anskaffats genom skriftligt avtal upprättat före den 15 oktober 1976, 6) inventarier som icke har levererats under ovan angivna anskaffningsperiod och 7) inventarier för vilka anskaffnings- eller tillverkningskostnaderna under beskattningsåret ej har uppgått till sammanlagt minst 10.000 kronor.

Även när det gäller anskaffningskostnaden gäller självklart samma regler. I prop. tas upp till behandling det vid 1971 års investeringsavdrag uppmärksam-

made fallet, att äldre utbytesmaskiner lämnas som dellikvid vid inköp av ny maskin. Det har därvid förekommit – framhåller departementschefen – att inbytesvärdet på den inbytta maskinen höjts, i vissa fall avsevärt över det verkliga värdet, för att ernå en så hög anskaffningskostnad som möjligt på den nya maskin på vilken investeringsavdrag sedan skall beräknas. Finansministern konstaterar att ett sådant förfarande självfallet inte kan accepteras. Anskaffningskostnaden skall – på samma sätt som gäller vid beräkning av värdeminskningsskatt – motsvara den verkliga kostnaden och således bestämmas med utgångspunkt i det verkliga värdet på inbytesmaskinerna. Kostnaden för anskaffningen bör motsvara vad som gäller beträffande en tillgångs anskaffningsvärde vid uppförande på avskrivningsplan enligt kommunalskattelagens regler för plan- enlig avskrivning.

När det gäller inventarier, som näringsidkaren tillverkar själv, beräknas avdrag resp bidrag på den del av tillverkningskostnaden som nedlagts under perioden den 15 oktober 1975–den 31 december 1976. Den kommentaren kan här göras att det alltså inte spelar någon roll om tillverkningen avslutats senast vid utgången av år 1976. Tillverkningen kan alltså fortgå efter sistnämnda datum. Avgörande är endast att tillverkningen *påbörjats* efter den 14 oktober 1975.

De nu beskrivna gemensamma reglerna är i princip välkända från tidigare års investeringsavdrag. Även de dispensmöjligheter, som fanns i 1971 års förordning, gäller nu både för avdrag och bidrag. Sålunda kan regeringen i fall då det ex investeringar är av betydande storleksordning och kan beräknas ge en betydande stimulansseffekt medge investeringsavdrag resp investeringsbidrag för inventarier som levereras efter den 31 december 1976. Liksom tidigare kan riksskatteverket medge att avdrag resp bidrag får åtnjutas även för anskaffning av begagnade inventarier.

I fortsättningen skall jag beröra de skillnader som finns i förhållande till 1971 års investeringsavdrag. De som har erfarenhet av 1971 års avdrag erinrar sig säkert de tillämpningsproblem som kunde uppstå om det skriftliga avtalet och leveransen hänförde sig till skilda beskattningsår inom samma anskaffningsperiod. För att undvika dessa svårigheter gäller *nu* att *investeringsavdrag* skall göras vid taxeringen till statlig inkomstskatt för *det beskattningsår* under vilket inventarierna har *levererats* eller av näringsidkaren *tillverkats*. Som tidigare nämnts måste dock inventarierna ha levererats senast den 31 december 1976. Detta betyder i princip att avdrag kan bli aktuellt vid någon av 1976–1979 års taxeringar. Samma regler gäller i princip för investeringsbidrag. Bidraget utgår för det beskattningsår under vilket inventarierna levererats eller kostnaderna för tillverkningen nedlagts. Det nu sagda kan beskrivas med ett par exempel. Ett företag har räkenskapsår som sammanfaller med kalenderår. Maskiner har beställts genom skriftligt avtal den 1 oktober 1975 för leverans under år 1976. Inget avdrag får åtnjutas, eftersom maskinerna anskaffats före den 15

oktober 1975. Maskinerna har i stället beställts den 1 november 1975 och levereras i december 1975. Avdrag yrkas vid 1976 års taxering. Levereras maskinerna under år 1976, yrkas avdrag vid 1977 års taxering. Ett företag har brutet räkenskapsår, omfattande perioden 1 november–31 oktober. Maskinerna beställs den 30 oktober 1975 och levereras i december 1975. Avdrag yrkas vid 1977 års taxering. Levereras maskinerna i november–december 1976, yrkas avdrag vid 1978 års taxering. Motsvarande gäller när investeringsbidrag får åtnjutas.

I 1971 års förordning fanns en regel om att särskilt investeringsavdrag icke fick åtnjutas för inventarier för vilka investeringsfond för konjunkturutjämning tagits i anspråk enligt beslut av Kungl. Maj: t eller arbetsmarknadsstyrelsen. Denna gång får dock avdrag resp bidrag *åtnjutas även i de fall investeringsfond tagits i anspråk.*

Den kanske viktigaste skiljaktigheten är att investeringsavdrag *inte i något fall* får utnyttjas *annat än för det beskattningsår varunder leveransen skett.* Avdrag får alltså åtnjutas högst med belopp som svarar mot skillnaden mellan bruttointäkten och övriga avdrag i förvärvskällan både för *juridiska* och *fysiska* personer. Denna regel har införts med hänsyn till investeringsbidraget. Om investeringsavdraget inte kan *helt utnyttjas*, avses bidrag kunna utgå.

Näringsidkaren har en rätt att välja mellan avdrag och bidrag i de fall när han inte helt kan utnyttja avdraget under beskattningsåret. Har näringsidkaren valt att åtnjuta avdrag till viss del, får han emellertid inte åtnjuta något bidrag för detta beskattningsår. Frågan om bidragsrätt kan – efter näringsidkarens val – få avgöras på grundval av taxeringsnämndens beslut.

Investeringsavdraget utgår med 10 % av anskaffningskostnaden medan investeringsbidraget utgör 4 % av anskaffningskostnaden. Eftersom bidraget är skattefritt, motsvarar bidraget avdragets nettovärde för företag som har en statlig skatt av 40 %. Det är kanske något förvånande att denna konstruktion valts eftersom detta ånyo medför marginalskatteproblem. Utvecklingen har ju annars gått i motsatt riktning, t ex genom beskattningen av sjukpenningen. Uppenbarligen har konstruktionen valts av enkelhetsskäl. För aktiebolag spelar det i princip ingen roll om bolaget väljer avdrag eller bidrag. För alla andra, d v s ekonomiska föreningar, handelsbolag och enskilda näringsidkare får det dock, om än begränsad, betydelse. Genom resultatreglerande åtgärder kan dessa välja det stöd som ger det bästa ekonomiska utfallet. Överstiger den statliga marginalskatten 40 %, är det alltså förmånligare att välja investeringsavdrag. Understiger den 40 % är det förmånligare att välja bidrag.

Man bör dock hålla i minnet att bidraget är maximerat till 20.000 kr för beskattningsår och får avse högst 2 beskattningsår. Eftersom avdraget inte får leda till underskott i förvärvskällan, kommer naturligtvis företagens av- och nedskrivningar att anpassas till avdragets storlek.

Enligt prop fick investeringsbidrag inte utgå, om den skattskyldige helt kunnat utnyttja investeringsavdraget vid den statliga taxeringen. Om avdraget

endast delvis kunnat utnyttjas har den skattskyldige rätt att välja mellan bidrag och avdrag. Bidrag och avdrag kan däremot inte utgå samtidigt. Yrkande om investeringsavdrag skall framställas i självdeklarationen och ansökan om investeringsbidrag skall göras hos riksskatteverket senast en månad efter det taxeringen för beskattningsåret vunnit laga kraft. Har den skattskyldige erhållit investeringsbidrag, kan han därefter inte medges investeringsavdrag.

I en motion framhölls att en skattskyldig som inte ansett sig kunna utnyttja investeringsavdraget och därför avstått från att yrka sådant avdrag i deklarationen kan gå miste om både avdrag och bidrag om nettointäkten höjs så att avdraget kunnat utnyttjas till fullo. Taxeringsnämnden kan nämligen i detta fall inte medge avdrag, eftersom yrkande härom inte framställs i deklarationen.

I sitt betänkande framhöll skatteutskottet att det givetvis inte var tillfredsställande att en skattskyldig, som inte ansett sig berättigad till investeringsavdrag och därför underlåtit att framställa yrkandet om sådant avdrag i deklarationen, förlorade både avdrags- och bidragsrätten, om taxeringsnämnden frångick deklarationen och höjde nettointäkten med så stort belopp att avdraget helt kunde utnyttjas. Utskottet föreslog därför att en bestämmelse infördes av innebörd att om taxeringsnämnden höjt nettointäkten av den förvärvskälla i vilken inventarierna anskaffats eller tillverkats, får den skattskyldige i stället i besvär hos länsskatterätten framställa yrkande om investeringsavdrag. Förslaget bifölls av riksdagen (rskr 1975: 101).

Utskottet förklarade också att i det omvända fallet då yrkande om investeringsavdrag framställts i deklarationen men taxeringsnämnden nedsatt nettointäkten så att endast en del av avdraget kan utnyttjas, borde taxeringsnämnden inte medge investeringsavdrag utan den skattskyldiges medgivande. Frånträdde den skattskyldige yrkandet om investeringsavdrag, skulle taxeringsnämnden givetvis inte medge sådant avdrag. På grundval av taxeringsnämndens beslut kan den skattskyldige därefter hos riksskatteverket ansöka om investeringsbidrag. Utskottet påpekade också att bidragsfrågan får avgöras på taxeringsnämndens beslut oberoende av om beslutet vunnit laga kraft eller ej. Ansökan om bidrag kan således inges till riksskatteverket omedelbart efter det taxeringsnämnden avslutat sitt arbete den 30 juni under taxeringsåret. Den skattskyldige har också rätt att avvakta beslut i högre instans om han där yrkat nedsättning av nettointäkten i den förvärvskälla i vilken inventarieanskaffningen gjorts. I detta fall kan ansökan om bidrag inges senast en månad efter det taxeringen vunnit laga kraft.

Det måste alltså kontateras att de skattskyldiga kan ställas inför svåra valproblem och att det gäller att se till att man inte råkar i några fallgropar. Detta gäller speciellt de mindre företagarna och jordbrukarna, för vilka ju investeringsbidraget i första hand införts.

Det finns därför anledning att ytterligare penetrera några problem och försöka ge några praktiska anvisningar. Enligt min mening bör valet mellan av-

drag eller bidrag träffas i princip när deklarationen upprättas. Om den skattskyldige då väljer avdrag, framställer han yrkande därom i deklarationen. Den enda faran ligger då i att antingen taxeringsnämnden eller högre instans nedsätter nettointäkten så att endast en del av avdraget kan utnyttjas. Som skatteutskottet framhållit bör taxeringsnämnd då inte medge investeringsavdrag utan den skattskyldiges medgivande. Därigenom får den skattskyldige möjlighet att ompröva sitt tidigare ställningstagande. Vissa andra situationer, kanske mera sällsynta, har inte berörts i prop eller i utskottsbetänkandet. En taxeringsintendent kan t ex på grund av annan uppfattning än den skattskyldige om periodiseringen av inkomst eller utgift anföra besvär till länskattevärd över taxeringsnämnds beslut med yrkande om nedsättning av visst års taxering och höjning av ett annat års taxering. Taxeringsintendenten kan ju anföra besvär intill utgången av april månad året efter taxeringsåret. I denna och andra liknande situationer bör rimligen den skattskyldige tillerkännas samma valmöjlighet som gäller när taxeringsnämnd nedsatt nettointäkten.

Större möjligheter att gå fel föreligger om den skattskyldige från början väljer investeringsbidrag. Höjer taxeringsnämnden nettointäkten, bör den skattskyldige då i besvär till länskattevärd framställa yrkande om investeringsavdrag. Om han samtidigt anför besvär över taxeringsnämndens beslut, bör yrkandet göras beroende av att hans besvär inte bifalles. Även om han inte gör det, bör länskattevärd vid bifall till den skattskyldiges besvär över taxeringsnämndens beslut inte medge investeringsavdrag utan den skattskyldiges hörande. Detta gäller i än högre grad vid delvis bifall till besvären, då den skattskyldige kan ställas inför en helt ny vallsituation.

Om taxeringsnämnden fastställt taxeringen enligt deklarationen men taxeringsintendenten anför besvär med yrkande om höjning av nettointäkten, torde den skattskyldige icke i anslutningsbesvär kunna framställa yrkande om investeringsavdrag. Den skattskyldige är dock alltid förbehållen rätten till investeringsbidrag på grundval av taxeringsnämndens beslut.

Det ovan beskrivna torde visa att den skattskyldige *bör* göra sitt slutliga val av investeringsbidrag på grundval av taxeringsnämndens beslut. Att avvakta ett beslut i högre instans om nedsättning av taxeringen låter sig näppeligen göras eftersom förutsättningen hela tiden är att den skattskyldige *helt* avstår från att utnyttja avdrag. Förlovar han processen kan han gå miste om både avdrag och bidrag.

I slutet av denna artikel finns en sammanställning i tabellform över likheter och olikheter mellan avdrag och bidrag.

Utnyttjande av olika fonder

Som tidigare redovisats var under år 1975 såväl konjunkturinvesteringsfonderna som de särskilda investeringsfonderna samt arbetsmiljöfonderna frisläppta för byggnads- och maskininvesteringar i hela landet. Även för överföring till

lagerinvesteringskonto kunde konjunkturinvesteringsfonderna utnyttjas under år 1975.

Utnyttjandet av konjunkturinvesteringsfonderna gällde fram till den 31 mars 1976 medan de båda övriga fonderna kan utnyttjas utan tidsbegränsning.

I årets finansplan bekantgjordes regeringens beslut att förlänga rätten att använda investeringsfonderna under hela år 1976.

Jag skall därför söka lämna en beskrivning av hur de olika fonderna kan utnyttjas för investeringar under år 1976.

Konjunkturinvesteringsfonderna

Enligt regeringens beslut 1975-06-26 får *arbetsmarknadsstyrelsen* medge att investeringsfond får tas i anspråk för följande investeringar, om kostnaden uppgår till högst 3 mkr.,

- 1) kostnader för markanläggningar och byggnader som nedlägges under perioden 20 juni 1975–31 mars 1976,
- 2) maskiner och andra inventarier som anskaffas under ovan angivna period.

Överstiger investeringskostnaden 3 mkr, skall ärendet överlämnas till regeringen för avgörande. Tillstånd medges enligt 9 § 3 mom förordningen om investeringsfonder, d v s fonden får endast utnyttjas för högst 75 % av investeringskostnaderna. Arbetsmarknadsstyrelsen får också meddela preliminärt beslut att investeringsfond, som avsättes i bokslut till ledning för 1976 års taxering, får tas i anspråk för investeringarna. Medgivande får inte avse investering eller projekt för vilket företaget beviljats eller ansökt om lokaliseringstöd. Arbetsmarknadsstyrelsen kan också medge övertagande av investeringsfond.

Regeringen har genom beslut 1975-12-29 förlängt tiden för utnyttjande av fondmedel för maskinanskaffningar samt för kostnader för markanläggningar och byggnader till den 31 december 1976 under samma villkor och förutsättningar som gällde tidigare. De företag som tidigare fått tillstånd att utnyttja fonderna fram t o m den 31 mars 1976 får utan särskild ansökan investeringsperioden förlängd t o m den 31 december 1976 enligt beslut samma dag.

Slutligen beslöt regeringen att införa en ny period för överföring till lagerinvesteringskonto. Arbetsmarknadsstyrelsen får alltså meddela tillstånd för *industriföretag* att taga i anspråk investeringsfond för överföring till lagerinvesteringskonto under förutsättning att överföringen av fondmedel till lagerinvesteringskonto sker under perioden den 1 januari–den 31 december 1976. Investeringsavdrag får åtnjutas med 10 % av lagerökningen under det beskattningsår för vilket taxering sker vid 1977 års taxering.

Arbetsmiljöfonder

Enligt regeringens beslut 1974-09-20 får arbetsmarknadsstyrelsen medge att medel, som inbetalats till arbetsmiljökonto, får tas i anspråk för byggnads- och

markarbeten i Sverige samt för anskaffning till här i landet bedrivna rörelse av maskiner och andra för stadigvarande bruk avsedda inventarier.

Samma regler som för investeringsfonder gäller om företaget beviljats eller ansökt om lokaliseringstöd.

Utbetalning från arbetsmiljökontot i riksbanken får ske först när byggnads- eller markarbetet påbörjats eller, beträffande maskiner och andra inventarier, när leverans skett. Arbetsmarknadsstyrelsen kan medge tidigare utbetalning, om det finns särskilda skäl.

Särskilda investeringsfonder

Arbetsmarknadsstyrelsen får enligt regeringens beslut 1975-01-16 medge att medel, som inbetalats till särskilt investeringskonto, får tas i anspråk för kostnader för byggnads- och markarbeten i Sverige samt för anskaffning av maskiner och inventarier till rörelse i Sverige, eller för exakt samma investeringar som gäller för konjunkturinvesteringsfonder och arbetsmiljöfonder. Överstiger investeringskostnaden 6 mkr eller har arbetstagarrepresentanterna avstyrkt ansökningen, skall ärendet överlämnas till regeringen för avgörande.

Arbetsmarknadsstyrelsen får även medge överföring av fondmedel mellan bolag – i likhet med vad som gäller för arbetsmiljöfonderna. Utbetalning av medel på särskilt investeringskonto i riksbanken får, beträffande mark- och byggnadsarbeten, ske med högst 50 % när arbetet påbörjats och med återstoden när halva investeringsperioden förflutit. När det gäller maskinanskaffningar får utbetalning ske först när leverans skett och, om maskinerna skall levereras vid olika tidpunkter, högst 50 % vid den första leveransen och återstoden när maskiner för ett värde av minst hälften av den sammanlagda kostnaden beräknas ha levererats till företaget.

Arbetsmarknadsstyrelsen får medge tidigare utbetalning om det finns särskilda skäl.

Det som kan vålla vissa problem är när ett företag vill utnyttja olika fonder för samma investeringar. Regeringen har i dessa hänseenden numera förordnat att arbetsmarknadsstyrelsen får lämna medgivande att utnyttja medel som inbetalats till arbetsmiljökonto eller särskilt investeringskonto även i de fall företaget för investeringarna har fått eller ansöker om att få ta i anspråk investeringsfond för rörelse.

Följande gäller för arbetsmarknadsstyrelsens befogenhet.

- 1) Investeringskostnaden för *hela* projektet får inte överstiga 3 mkr. Större projekt skall alltså avgöras av regeringen.
- 2) Om medgivande att utnyttja investeringsfond för rörelse tidigare lämnats av regeringen eller arbetsmarknadsstyrelsen får detta medgivande *ändras* till att avse utnyttjande av arbetsmiljöfundsmedel eller medel ur särskild investeringsfond.

- 3) Medgivande att för projektet jämväl utnyttja investeringsfond för rörelse får endast avse sådana kostnader som inte finansieras med medel ur arbetsmiljöfond eller särskild investeringsfond.

Jag skall nu försöka belysa de redovisade föreskrifterna med ett exempel.

Ett företag har t o m 1975 års taxering avsatt 10 mkr till investeringsfond för rörelse. I bokslutet till ledning för 1976 års taxering avser bolaget att avsätta ytterligare 5 mkr. I arbetsmiljöfond finns 2 mkr och i särskild investeringsfond 1,5 mkr. Företaget avser nu under år 1976 med början den 1 april att investera sammanlagt 18,5 mkr i markanläggningar, byggander och maskiner, varav 2 mkr avser arbetsmiljöinvesteringar. De anställda har tillstyrkt investeringarna.

Först kan konstateras att regeringen skall avgöra ansökningen, eftersom kostnaden för hela projektet överstiger 3 mkr. Regeringen medger, låt oss säga, den 26 februari 1976 att företaget får utnyttja samtliga sina fonder för investeringarna. I beslutet föreskrivs att avsatta och framdeles avsatta medel till investeringsfond för rörelse får tas i anspråk för högst 75 % av kostnaderna, sedan kostnader som finansieras med medel ur arbetsmiljöfond och särskild investeringsfond frånräknats, eller $(18,5 \text{ mkr} - 2 \text{ mkr} - 1,5 \text{ mkr}) = 15 \text{ mkr}$, alltså $(75 \% \text{ av } 15 \text{ mkr} =) 11.250.000 \text{ kr}$.

Den första frågan som nu uppstår är när företaget kan ta ut medel från de olika kontona i riksbanken. Jo, företaget kan omedelbart efter beslutet få ut medel från kontot i riksbanken av investeringsfond för rörelse med högst $(46 \% \text{ av } 7,5 \text{ mkr} [75 \% \text{ av } 10 \text{ mkr}] =) 3.450.000 \text{ kr}$. Sedan avsättningen vid 1976 års taxering fastställts av taxeringsnämnden kan ytterligare $(46 \% \text{ av } [75 \% \text{ av } 5 \text{ mkr}] =) 3.750.000 =) 1.725.000 \text{ kr}$ utbetalas. Om ej annat föreskrives kan medel från arbetsmiljökontot inte utbetalas före den 1 april 1976 och när det gäller den särskilda investeringsfonden kan endast hälften av fonden utbetalas tidigast den 1 april och återstoden när halva investeringsperioden förflutit. Det bör dock här *starkt understrykas* att uttag från konton i riksbanken bör ske i samma takt som investeringskostnaderna mera exakt kan överblickas. Annars kan man vid investeringsperiodens utgång råka ut för att kostnaderna blivit mindre än beräknade. Detta kan medföra återföring till beskattning av en del av investeringsfonden för rörelse med ett 10-procentigt tillägg eller återbetalningsskyldighet till riksbanken av arbetsmiljöfondsmedel eller medel ur särskild investeringsfond med ett 10-procentigt tillägg vid beskattningen av medel som skall återbetalas.

Sedan kommer vi till den skattemässiga redovisningen av fondutnyttjandena. Medel, som utnyttjats ur de olika fonderna, utgör i princip inte skattepliktig inkomst för företaget men föranleder å andra sidan minskning av avskrivningsunderlaget för investeringarna. Har i beslutet inte föreskrivits en fördelning av fonden på de olika tillgångsslagen, gäller enligt min mening följande. Eftersom arbetsmiljöfonden endast får utnyttjas för arbetsmiljöinveste-

ringar, måste denna fond fördelas på de olika tillgångsslagen som ingår i arbetsmiljöinvesteringen. Om vi återknyter till exemplet, kan vi anta att av den totala investeringen på 18,5 mkr belöpte 3,5 mkr på markanläggningar, 10 mkr på byggnader och 5 mkr på maskiner. Arbetsmiljöinvesteringen på 2 mkr fördelades med 1 mkr vardera på byggnader och maskiner. Kvar att fördela på investeringsfond för rörelse och på särskild investeringsfond återstår alltså markanläggningar 3,5 mkr, byggnader 9 mkr och maskiner 4 mkr. Här finns en valfrihet för företaget. Man kan utnyttja den särskilda investeringsfonden helt på markanläggningar eller på byggnader eller fördela utnyttjandet på de olika tillgångsslagen efter eget val. Det som är viktigt att komma ihåg är att sedan företaget frånräknat den särskilda investeringsfonden får företaget endast utnyttja investeringsfond för rörelse för högst 75 % av kvarvarande kostnader för varje tillgångsslag. Om företaget nu väljer att utnyttja den särskilda investeringsfonden helt på byggnader, får alltså företaget använda investeringsfonden för rörelse för högst 75 % av kostnaderna för markanläggningarna, 3,5 mkr, eller 2.625.000 kr (obs! att någon fördelning av investeringsfonden på den icke avskrivningsbara delen av marknadsanläggningarna inte behöver ske, jfr prop. 1963: 159 s. 131), 75 % av kostnaderna för byggnader, 7,5 mkr (9 mkr - 1,5 mkr) = 5.625.000 kr samt 75 % av kostnaderna för maskiner, 4 mkr = 3 mkr.

Lagerstödet

Regeringen har alltså infört en ny period för lagerstödet omfattande år 1976 till företag som *inte* ansökt om sådant statsbidrag före utgången av år 1975. Bidraget utgår med 20 % av värdet av lagerökningen under perioden den 1 januari - den 31 december 1976. Ansökan om bidrag skall ha inlämnats senast den 1 september 1976 till länsarbetsnämnden. Bidraget utgår enligt tidigare tillämpade regler och inbegriper möjlighet till förskott på beviljat stöd. Garantier för lån för finansiering av lagerökningen kan ges i överensstämmelse med de nuvarande lageruppbyggnadslånen. En *skillnad* föreligger i förhållande till det tidigare lagerstödet. Om ett företag för någon del av år 1976 beviljas *utbildningsbidrag* för personal, som eljest skulle ha permitterats eller sagts upp, utgör detta - i motsats till vad som gällde för tidigare lagerstöd - inte hinder för beviljande av lagerstöd för år 1976. Jag kommer i det följande att lämna en redovisning av reglerna för lagerstöd samt några funderingar runt praktiska problem. Inom parentes anges de tidsramar som gäller för lagerstödet under år 1976. Bestämmelserna finns i förordningen om statligt stöd i vissa fall till lagerökning (SFS 1975: 475, omtryckt 1975: 1276, ändrad senast 1975: 1417).

Stödberättigade företag

Bidrag kan utgå till företag, som i Sverige driver industriell eller industriliknande verksamhet.

Det bör observeras att den bestämmelse om minsta antalet anställda som fanns i 1971 års förordning tagits bort. Då stödet utgår till "företag" omfattas inte bara aktiebolag utan även andra företagsformer kan ifrågakomma, t ex handelsbolag, kommanditbolag, ekonomiska föreningar.

Stödet utgår i princip till kostnader för ökad lagerhållning under perioden 1 juli 1975–30 juni 1976 (1 januari–31 december 1976) av hel- eller halvfabrikat som har tillverkats i företaget. Det kan genast konstateras att lagerökningen gäller varje företag för sig. Inom en koncern får alltså inte koncernens sammanlagda lagerökning tas i beaktande utan varje enskilt företag måste ansöka om stöd. Inte heller kan lagertillgångar flyttas inom koncernen, utan att detta särskilt medgivits av arbetsmarknadsstyrelsen. Om ett företag under stödperioden fusioneras eller blir kommissionärsbolag till ett annat företag inom koncernen, som beviljats lagerstöd, måste detta förhållande anmälas till arbetsmarknadsstyrelsen, som då har att pröva hur lagerökningen skall beräknas med hänsyn till detta förhållande.

När det gäller att avgöra vad som är hel- och halvfabrikat respektive råvaror torde viss ledning kunna hämtas från förordningen (1955: 257) om inventering av varulager för inkomsttaxeringen, där varulagret i inventariet skall uppdelas i huvudgrupper, bl a på kuranta råvaror och stapelvaror samt övriga kuranta varor. Vilken förädlingsgrad som krävs kan naturligtvis diskuteras. T ex torde ett företag, som enbart producerar tackjärn, få anses tillverka halvfabrikat, medan i ett företag, som vidareförädlar tackjärnet, detta utgör råvara. Det ankommer i princip på den auktoriserade eller godkände revisorn, som bestyrker lagerökningen, att göra denna bedömning.

Stöd kan också ifrågakomma till produktionsföretag eller företag inom handels grossistled för ökad lagerhållning av varor, som köpts från och framställts av andra tillverkningsföretag i Sverige. Tillverkningsföretaget måste då fylla samma krav på sysselsättningen som gäller för övriga företag. I detta sammanhang bör observeras bestämmelsen att lager, som köpts från någon med vilken förvärvaren har väsentlig ekonomisk intressegemenskap ej inräknas i lagerökningen, om bidrag utgår till säljaren för samma tillgång.

Bidrag utgår ej till företag, som under perioden tagit i anspråk konjunkturinvesteringsfond eller särskild investeringsfond för överföring till lagerinvesteringskonto eller för nedskrivning på lager eller för anskaffning eller tillverkning av varor. De företag, som fått beslut om överföring av konjunkturinvesteringsfond till lagerinvesteringskonto eller att ta i anspråk särskild investeringsfond för anskaffning eller tillverkning av varor har fortfarande valmöjlighet mellan investeringsfonder och lagerstöd, så länge pengar inte uttagits från riksbanken i anledning av beslutet. Har pengar uttagits, anses företaget ha tagit i anspråk investeringsfonden för detta ändamål. Återbetalning till riksbanken förändrar inte detta förhållande.

Villkor för stödet

Bidrag utgår under två villkor,

- 1) att det är av väsentligt intresse från sysselsättningssynpunkt, samt
- 2) under förutsättning att sysselsättningen under bidragsperioden bibehålles vid minst samma nivå som den 1 juni 1975 (1 januari 1976).

Det första villkoret torde inte vålla några större problem. Det är i första hand länsarbetsnämnderna som har att bilda sig en uppfattning om sysselsättningseffekterna. I tveksamma fall bör man alltså diskutera frågan med dem.

Det andra villkoret kan däremot vålla åtskilliga problem. I princip innebär ju villkoret att sysselsättningen inte vid något tillfälle under bidragsperioden får minskas. Hur mäter man då sysselsättningen? Den exakta sysselsättningsnivån ligger väl närmast i antalet arbetade timmar men av praktiska skäl torde även antalet anställda kunna accepteras av arbetsmarknadsstyrelsen. Självfallet påverkas inte sysselsättningsnivån av en lagstadgad eller i kollektivavtal överenskommen arbetstidsförkortning. Inte heller torde något hinder finnas för att ersätta två halvtidsanställda med en heltidsanställd. Däremot skall s k naturlig avgång ersättas.

Svårigheter kan uppstå att vid varje tidpunkt under perioden ha minst samma sysselsättningsnivå som den 1 juni 1975 (1 januari 1976). De primära mät-punkterna är den 1 juni 1976 och den 30 juni 1976 (1 januari och 31 december 1976). En viss säsongmässig rörlighet under perioden torde komma att accepteras av arbetsmarknadsstyrelsen. Man kan t ex ta det fallet att naturlig avgång skall ersättas men det av någon anledning råder brist på en viss yrkeskategori. Har då företaget gjort vad som står i dess förmåga att få ersättare, hänvändelse till länsarbetsnämnden m m, kan rimligen inte oförutsedda svängningar på arbetsmarknaden läggas företaget till last. Naturligtvis bör företaget ha en så god planering som möjligt så att alltför kraftiga svängningar i sysselsättningen undviks. Det bör starkt understrykas att i alla problem som rör sysselsättningen en nära och kontinuerlig kontakt bör hållas med respektive länsarbetsnämnd. Länsarbetsnämndens yttrande i sådana frågor torde tillmätas en avgörande vikt vid den slutliga prövningen av lagerstödet.

En annan fråga som ofta ställs är hur det förhållandet att ett företag vid en filial eller en fabrik ser sig nödsakad att göra personalinskränkningar påverkar bedömningen. I den mån personalen kan överflyttas till annan verksamhet inom företaget eller under en period sysselsättes med utbildning, reparationsarbeten eller annan liknande verksamhet torde detta inte föranleda några invändningar. I och för sig kan väl också en motsvarande personalökning på en annan ort eller inom en annan verksamhetsgren fylla kravet på bibehållen sysselsättning, då sysselsättningskravet gäller företaget som helhet. Man bör dock i sådana fall alltid ta kontakt med de länsarbetsnämnder, som berörs av frågan.

Stödets storlek

Bidraget utgår med 20 % av värdet av företagets lagerökning under perioden 1 juli 1975–30 juni 1976 (1 januari–31 december 1976). Regeringen har möjlighet att medge annan period under åren 1975 och 1976. Sådant medgivande har lämnats för sågverksföretag, som alternativt får använda perioden 1 januari–31 december 1975 eller första halvåret 1976. Värdet av lagerökningen beräknas i princip på följande sätt.

- 1) Ingående lager beräknas till återanskaffningsvärdet den 1 juli 1975 (1 januari 1976).
Är värdet på företagets normallager (d v s medeltalet av värdena på lagren för de tre närmast föregående räkenskapsåren, omräknat till återanskaffningsvärdet den 1 juli 1975 (1 januari 1976) högre än värdet på ingående lager, skall värdet på normallagret användas.
- 2) Utgående lager omräknas till lagrets återanskaffningsvärde den 1 juli 1975 (1 januari 1976).
- 3) I förekommande fall får avdrag för inkurans göras.
- 4) Om återanskaffningsvärdet ej tillförlitligen kan utredas får branschindex användas.
- 5) Samma värderingsprinciper skall tillämpas vid beräkning av både ingående och utgående lager.

Har annan period medgivits av regeringen förändras naturligtvis tidpunkterna i motsvarande mån. För sågverksföretag gäller alltså återanskaffningsvärdet den 1 januari 1975.

När det gäller värderingsprinciper bör framhållas att, om t ex företaget använt sig av en lagerinventering per den 1 juni och korrigerat värdet av lagret med hänsyn till lagerförändringar fram till den 1 juli, samma princip skall användas för beräkning av utgående lager. Har branschindex använts vid beräkning av ingående lager, skall utgående lager beräknas på samma sätt.

Både lagerökningens storlek och att antalet anställda i företaget inte minskat skall bestyrkas av auktoriserad eller godkänd revisor.

Lagerstödet behandlas i skattehänseende på samma sätt som övriga statsbidrag enligt bestämmelserna i femte stycket av anvisningarna till 19 § KL. Detta betyder att lagerstödet i princip utgör skattepliktig intäkt men att å andra sidan den del av lagret för vilken anskaffningskostnaden täckts av bidraget vid tillämpning av 41 § KL och därtill hörande anvisningen inte medräknas vid värdesättningen av tillgångarna.

Denna artikel har tyvärr blivit lång och jag kan bara försvara mig med att min strävan varit att söka klarlägga en del av de problem som både skattskyldiga och tillämpande myndigheter kan stöta på. En del problem ligger på det praktiska hanteringsplanet och min förhoppning är att något ljus spritts även över dem.

Sammanställning

	Investeringsavdrag	Investeringsbidrag
Vem kan få det?	Rörelseidkare, jordbrukare och bolag och andra juridiska personer	=
Anskaffningstid	15.10.1975–31.12.1976	=
Tillgångsslag	Maskiner och andra döda inventarier avsedda för stadigvarande bruk i verksamheten	=
Undantag	Korttidsinventarier Begagnade inventarier Personbilar och jämställda. Inventarier anskaffade genom skriftligt avtal före 15.10.1975, m m	=
Storlek	Avdrag vid statliga taxeringen med 10 % av anskaffningskostnaden (resp. egen tillverkningskostnad)	4 % av anskaffnings- resp. tillverkningskostnad
När?	Avdraget fås vid taxeringen för det besk.år då maskinen levererats	Ges efter det att tax.-nämnden eller högre instans beslutat rörande tax. för det besk.år då maskinen levererats
Var?	I den förvärvskälla där inventarierna skall användas	-
Maximering	Underskott i förvärvskällan får ej uppstå	20.000 kr/år. Högst 2 besk.-år
Minimum	10.000 kr	=
Ytterligare förutsättningar	Fås ej om investeringsbidrag erhållits helt eller delvis	Fås ej om investeringsavdrag <i>kunnat</i> utnyttjas helt eller <i>åtnjutits</i> helt eller delvis
Yrkande	I resp. självdeklaration	Ansökan senast en månad efter det taxeringen vunnit laga kraft
Skattebehandling	Hela anskaffningskostnaden tas upp som avskrivningsunderlag	Skattefritt